
Dendrokronologisk undersøgelse af prøver udtaget fra våningshus på Drivenes, Vennesla kommune, Agder fylke, Norge

NNU Rapport 78 – 2020

Claudia Baittinger og Niels Bonde

Foto: Christoffer S. Christensen

Dendrokronologi

Nationalmuseet
Miljøarkæologi og Materialeforskning

Norge

Agder

Drivenes

Vennesla kommune
Gnr/Bnr: 21/5

Koordinater: 58.2825098 N, 7.9613178 E

Formål: Datering og opbygning af grundkurve

Indsendt af Agder fylkeskommune og Nationalmuseet

Prøver er udtaget af Christoffer S. Christensen

Træart: fyrretræ (*Pinus sylvestris*)

Undersøgt af: Niels Bonde og Claudia Baittinger

NNU j. nr.: A9689, december 2020.

Resultatet kan frit anvendes ved henvisning til denne rapport. Kontakt evt. laboratoriet for yderligere oplysninger mm. Rapporten kan endvidere lastes ned fra hjemmesiden www.nnuweb.dk, under Dendrokronologi, Se endvidere Agder fylkekommunes oversigt over dendrokronologiske undersøgelser <https://agderfk.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=4426ccc94a764da08c59a313aff22b29>

Våningshus på Drivenes

I alt er der undersøgt 15 prøver af fyrretræ (*Pinus sylvestris*). Alle udtaget som borekerner (se vedhæftede feltrapporter).

Der er konstateret splintved på 11 prøver. På to prøver er der *muligvis* bevaret 'Waldkante' (træets sidst dannede årring).

Antallet af årringe i prøverne varierer mellem 64 og 132.

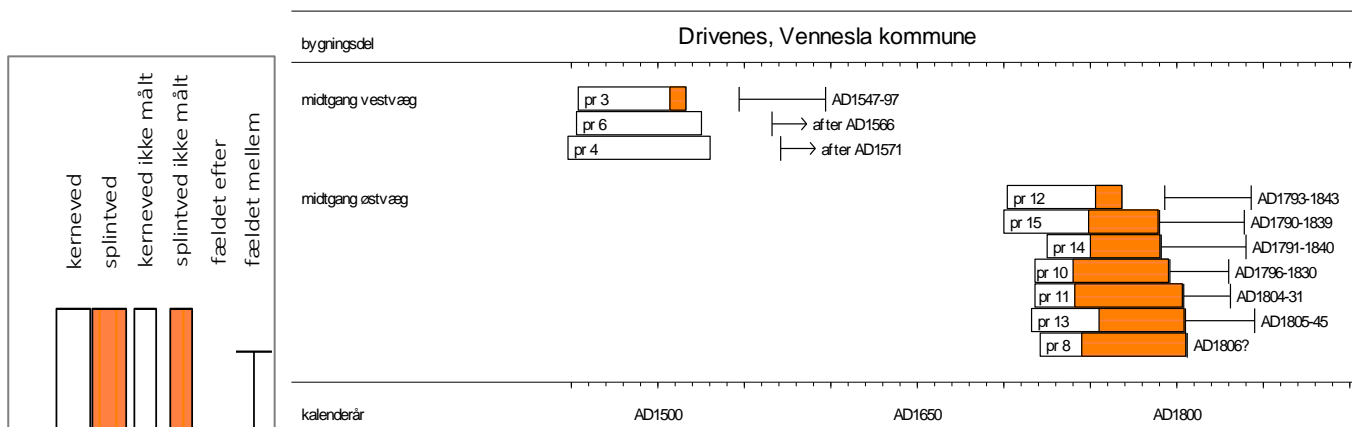
10 prøver er dateret.

For statistiske værdier / beskrivelse med mere vedrørende de enkelte prøver, se katalog.

Midtgang. Væg mod vest (tømmerkerne) og væg mod øst (tømmerkerne)

Undersøgelsen viser, at tre prøver udtaget fra væggen mod vest stammer fra træer, der er fældet i slutningen af 1500-tallet.

Syv prøver fra væggen mod øst stammer fra træer, der er fældet i begyndelsen af 1800-tallet, formentlig omkring AD 1806/07; prøve otte har muligvis waldkante bevaret med sidstdannede årring i AD1806.

Dateringsdiagram som angiver årringskurvernes indplacering på en tidsskala med angivelse af yngste bevarede årring samt beregnede fældningstidspunkter for træerne, som de daterede prøver stammer fra. Hvert rektangel repræsenterer en årringskurve. På otte prøver er der konstateret splintved, en *muligvis* med Waldkante bevaret (markeret med ?).

Middelkurver

Årringskurverne fra de tre prøver udtaget fra væggen mod vest i midtgangen er sammenregnet til en til en middelkurve n4271m02 på 84 år, som dækker perioden AD1448-1531.

Årringskurverne fra de daterede prøver udtaget fra væggen mod øst i midtgangen sammenregnet til en middelkurve n4272m03 på 107 år, som dækker perioden AD1700-1806.

Kryds-datering absolut

Årringskurverne er søgt dateret ved hjælp af relevante grund - og referancekurver for fyrretræ fra det sydlige Norge. (se tabel)

Referencer:

Anvendt splintstatistik for fyrretræ: ca.40 - 90

For *t*-værdi:

Baillie, M.G.L. & J.R.Pilcher, 1973: A simple cross-dating program for tree-ring research. *Tree-Ring Bulletin* 33, pp. 7-14.

Ved undersøgelsen er der, udover laboratoriets egne grund- og referencekurver, anvendt kurver, som er stillet til rådighed af Thomas S. Bartholin (Scandinavian Dendro) og Terje Thun (NTNU).

kurver	-	-	n4271m02	n4272m03	
-	start	dates	AD1448	AD1700	
-	dates	end	AD1531	AD1806	
aam01	AD1243	AD1744	6.79	2.54	N Aust Agder indenlands
aam02	AD1487	AD1837	-	10.12	N Aust Agder kystnær
VAuAaseralPISY2	AD1353	AD1936	5.74	9.43	N Vest-Agder uden Aaseral
N Aaseral NB02	AD1223	AD1857	4.38	4.02	N VA Aaseral 113 timber

Tabel: Absolut datering. *t*-værdier for kryds-datering med grund- og referencekurver.
For *t*-værdier se Baillie & Pilcher, 1973.

Beregning af middelkurver

Mean sequence - n4271m02

Dated AD1448 to AD1531

Contains the following files

n4270039.d dated AD1454 to AD1517 of type R 10 N

n4270049.d dated AD1448 to AD1531 of type R 0 N

n4270069.d dated AD1453 to AD1526 of type R 0 N

Mean sequence - n4272m03

Dated AD1700 to AD1806

Contains the following files

n4270089.d dated AD1721 to AD1806 of type R 61 N

n4270109.d dated AD1718 to AD1796 of type R 56 N

n4270119.d dated AD1718 to AD1804 of type R 63 N

n4270129.d dated AD1702 to AD1769 of type R 16 N

n4270139.d dated AD1716 to AD1805 of type R 50 N

n4270149.d dated AD1725 to AD1791 of type R 41 N

n4270159.d dated AD1700 to AD1790 of type R 41 N

Katalog over undersøgte prøver

n4270019

A9689 Drivenes Midtgang vestvæg 1. omfar pr 1
Raw Ring-width PISY data of 132 years length
Undated; relative dates - 1 to 132
0 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 123.94 Sensitivity 0.21

n4270029

A9689 Drivenes Midtgang vestvæg 2. omfar pr 2
Raw Ring-width PISY data of 73 years length
Undated; relative dates - 1 to 73
52 sapwood rings and possible bark surface
Average ring width 116.79 Sensitivity 0.18

n4270039

A9689 Drivenes Midtgang vestvæg 3. omfar pr 3
Raw Ring-width PISY data of 64 years length
Dated AD1454 to AD1517
10 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 177.69 Sensitivity 0.14
Interpretation: AD1547-97

n4270049

A9689 Drivenes Midtgang vestvæg 4. omfar pr 4
Raw Ring-width PISY data of 84 years length
Dated AD1448 to AD1531
0 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 172.10 Sensitivity 0.21
Interpretation: after AD1571

n4270059

A9689 Drivenes Midtgang vestvæg 5. omfar pr 5
Raw Ring-width PISY data of 98 years length
Undated; relative dates - 1 to 98
0 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 162.76 Sensitivity 0.23

n4270069

A9689 Drivenes Midtgang vestvæg 6. omfar pr 6
Raw Ring-width PISY data of 74 years length
Dated AD1453 to AD1526
0 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 163.23 Sensitivity 0.19
Interpretation: after AD1566

n4270079

A9689 Drivenes Midtgang vestvæg 7. omfar pr 7
Raw Ring-width PISY data of 106 years length
Undated; relative dates - 1 to 106
61 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 85.48 Sensitivity 0.20

n4270089

A9689 Drivenes Midtgang østvæg 1. omfar pr 8
Raw Ring-width PISY data of 86 years length
Dated AD1721 to AD1806
61 sapwood rings and possible bark surface
Average ring width 91.12 Sensitivity 0.22
Interpretation: AD1806?

n4270099

A9689 Drivenes Midtgang østvæg 2. omfar pr 9
Raw Ring-width PISY data of 83 years length
Undated; relative dates - 1 to 83
48 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 116.52 Sensitivity 0.20

n4270109

A9689 Drivenes Midtgang østvæg 3. omfar pr 10
Raw Ring-width PISY data of 79 years length
Dated AD1718 to AD1796
56 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 130.14 Sensitivity 0.21
Interpretation: AD1796-1830

n4270119

A9689 Drivenes Midtgang østvæg 4. omfar pr 11
Raw Ring-width PISY data of 87 years length
Dated AD1718 to AD1804
63 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 138.55 Sensitivity 0.21
Interpretation: AD1804-31

n4270129

A9689 Drivenes Midtgang østvæg 5. omfar pr 12
Raw Ring-width PISY data of 68 years length
Dated AD1702 to AD1769
16 sapwood rings and no bark surface
Average ring width 135.60 Sensitivity 0.22
Interpretation: AD1793-1843

n4270139

A9689 Drivenes Midtgang østvæg 6. omfar pr 13

Raw Ring-width PISY data of 90 years length

Dated AD1716 to AD1805

50 sapwood rings and no bark surface

Average ring width 174.96 Sensitivity 0.21

Interpretation: AD1805-45

n4270149

A9689 Drivenes Midtgang østvæg 7. omfar pr 14

Raw Ring-width PISY data of 67 years length

Dated AD1725 to AD1791

41 sapwood rings and no bark surface

Average ring width 135.54 Sensitivity 0.20

Interpretation: AD1791-1840

n4270159

A9689 Drivenes Midtgang østvæg 8. omfar pr 15

Raw Ring-width PISY data of 91 years length

Dated AD1700 to AD1790

41 sapwood rings and no bark surface

Average ring width 118.36 Sensitivity 0.25

Interpretation: AD1790-1839

**FELTRAPPORT
BYGNINGSVERN I AGDER**

Dendrokronologisk objekt:	Våningshus. Større midtgangs hus med laft i begge etasjer. Prøvene er tatt fra lafttekassene i første etasje som har stokker med kraftig dimensjon. Det er ikke tatt prøver fra 2. etasje eller på loftet da det mest sannsynlig er tømmer fra 1800-tallet hvor lafttekassene i første etasje ble flyttet fra opprinnelig plassering og gjenoppført på nåværende bruksnummer.
Fylke:	Agder
Kommune:	Vennesla
Gnr/Bnr:	21/5
Prøvene tatt av:	Christoffer Snaprud Christensen
Dato for prøvetaking:	28/5-2020
Koordinater	439077,28Ø 6460638,98N

Prøve nr.	Etg./ ev del av hus	Rom/ bygn. del	Del	Sted på del	Marg Ja/nei	Geit Ja/nei	Bast Ja/nei	Bark Ja/nei	Be- arb. Ja/nei	kommentar
Eks.	Stue vest, 1. etg	Stue østvegg	8. omfar	60 cm fra sør						Prøven er tatt fra gangen utenfor stua
1	1	Midtgang vestvegg	1. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt vertikalt fra kjellerrommet i stokken under veggen i midtgangen
2	1	Midtgang vestvegg	2. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 1. stokk over gulv
3	1	Midtgang vestvegg	3. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 2. stokk over gulv
4	1	Midtgang vestvegg	4. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 3. stokk over gulv
5	1	Midtgang vestvegg	5. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 4. stokk over gulv

6	1	Midtgang vestvegg	6. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 5. stokk over gulv
7	1	Midtgang vestvegg	7. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 6. stokk over gulv
8	1	Midtgang østvegg	1. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 1. stokk over gulv
9	1	Midtgang østvegg	2. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 2. stokk over gulv
10	1	Midtgang østvegg	3. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 3. stokk over gulv
11	1	Midtgang østvegg	4. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 4. stokk over gulv
12	1	Midtgang østvegg	5. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 5. stokk over gulv
13	1	Midtgang østvegg	6. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 6. stokk over gulv
14	1	Midtgang østvegg	7. omfar		Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Prøven er tatt i 7. stokk over gulv

Ytterligere data (ikke prøvetatte stokker kan betegnes med A, B, C osv)

Prøve	Del	Stokkform	Novhode	Dimensjon	Bearbeiding av overflate	Profil, (type, bredde, se fig.)	
Eks.	Laftestokk, syllstokk, stav, bjelke, takås, sperre, gulv-plank, tilje osv	Rund, Oval, slankoval, kvassmaga, trapesforma, firkanta	Rund, oval, slankoval, spissoval, sekskanta, bølge-oval, firkanta, åttekanta	topp/rot + tykkelse eks 28/31 x 16	Øksa, pjåla, sprettelja, høvla, sagskore osv.		
1-15	laftestokk	Firkanta	Ukjent	Ikke målt	Øksa	Ingen	
A	Beitski	Utbuka		10 x 35		Pr 2, (10)+12 mm	